

Kandidatnummer: 1144
Semesteroppgave PPU 3210
Undervisning og læringsforløp
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Universitetet i Oslo
Høst 2016
Antall ord: 3677

Problemstilling

Min problemstilling tar utgangspunkt i en helklasseundervisning under min treukers praksisperiode ved en ungdomsskole. Jeg har valgt å fokusere på helklasesamtalen fordi den er et viktig redskap for å trene opp elevene i å ytre seg godt og fritt om sentrale samfunnsspørsmål. I følge kompetansemålene etter 10. trinn er det i henhold til "Utforskaren" viktig at elevene skal kunne diskutere og bruke samfunnsvitenskapelige begreper og temaer, både muntlig og skriftlig (Utdanningsdirektoratet, 2013). Trond Solhaug (2006) vektlegger også dialogen som en viktig faktor i samfunnsfaget. Han fremholder muntlig deltakelse som et sentralt element i hvordan vi bedre kan forstå "kunnskapsutvikling og demokratisk kompetanse hos elever" (Solhaug, 2006 s. 238). Solhaug er opptatt av at dialog er nyttig av to grunner. For det første skal dialog mellom lærer og elev fremme elevenes forståelse og utforsking av verden rundt oss. Like viktig er det at dialogen skal gjøre elevene til deltakende medborgere i demokratiet, i tråd med den norske læreplanen (Solhaug, 2006 s. 239).

Fjellstad & Mikkelsen (2008) refererer til læreplanen (LK06) og samfunnsfaget som dannelsesfag med dets fokus på "menneskerettigheter, demokrati og medborgerskap og likestilling". Læreplanen vektlegger verdien av menneskelig samhandling med fokus på argumentasjon og refleksjon, samt enkeltmenneskers rett og mulighet til å påvirke samfunnet rundt oss (Fjellstad & Mikkelsen, 2008 s. 131). Samfunns- og historiefaget er et viktig dannelsesfag, fordi elevene gjennom å forstå fortiden, bedre kan reflektere over og forstå sammenhenger knyttet til sin egen samtid. I følge læreplanen skal elevene etter tiende trinn kunne: "finne dømme på hendinger som har vore med å forme dagens Noreg, og reflektere over korleis samfunnet kunne ha vorte dersom desse hendigane hadde utvikla seg annleis" (Fjellstad & Mikkelsen, 2008 s. 136).

Jeg observerte under helklasesamtaler i samfunnsfag at forholdene ikke var godt nok lagt til rette for å oppnå målsettingene i læreplanen. Dialogen i klasserommet var begrenset. Majoriteten av elevene i klassen var passive, de virket til dels uengasjerte og viste liten vilje til å delta aktivt i samtaler og diskusjoner med lærer eller medelever. For å motvirke en slik situasjon bør lærere ha "kunnskaper om ulike strategier for klasse- og læringsledelse" (Universitetet i Oslo [uio], 2016), samt ferdigheter til å planlegge og gjennomføre undervisningen med varierte arbeidsmetoder i "et motiverende og inkluderende klassemiljø" (uio, 2016). Gjennom lærerens kunnskap og ferdigheter kan skolen nå målet om best mulig læring i det enkelte fag og for den enkelte elev. Problemstillingen min blir derfor som følger:

Hvordan kan jeg som lærer og klasseleder planlegge og gjennomføre undervisningen i samfunnsfag på 10. trinn, slik at flere elever er aktive i helklassesamtalen?

Beskrivelse av klassen og presentasjon av undervisningsopplegget

Praksisskolen er en ungdomsskole som ligger i pendleravstand til Oslo. Skolen er organisert som en baseskole, der hver base består av elever fra både 8. trinn, 9. trinn og 10. trinn. Klasse 10x består av 29 elever med jevn kjønnsfordeling. Det faglige nivået på klassen er relativt høyt, men hovedtrekket er at jentene jevnt over ligger på et høyere faglig nivå enn guttene. Førsteintrykket er at miljøet i klassen virker godt, og det er lite problematferd i klassen. Det virker som elevene har gode sosiale relasjoner både med lærere og medelever. Elevene har mye trening i planlagte muntlige presentasjoner for medelevene i helklasse, men de er ofte passive under helklassediskusjoner. Noen enkeltelever er aktive, men det er de samme som går igjen i hver time. Deres svar og kommentarer er som oftest veldig korte og faktaorienterte.

Selv om faglærer/veileder ville at vi skulle holde ”forelesninger” om den kalde krigen, valgte mine medstudenter og jeg å justere dette noe. Jeg la opp til en helklassesamtale med noe mer elevinvolvering og aktiviteter. Jeg vurderte det slik at veileders forslag om ”forelesninger” i form av ren monolog fra min side ville pasifisere elevene. De ville ha utfordringer med å følge med, og heller ikke lære så mye av det.

Målet for undervisningsopplegget var å gjøre elevene kjent med fagstoffets temaer og begreper gjennom lærerstyrt helklassesamtale. I tillegg til diskusjon om den kalde krigen, valgte jeg å vise et utvalg historiske bilder og illustrasjoner. Dette undervisningsopplegget var ment som tilleggs/bakgrunnsinformasjon for et tverrfaglig (samfunnsfag og norsk) prosjekt om den kalde krigen, som elevene allerede var i gang med. I prosjektarbeidet jobbet elevene parvis med å utarbeide en muntlig presentasjon (powerpoint med tekst og bilder) om et selvvalgt emne innenfor samme tema.

De faglige temaene for min undervisningstime var ”militære konflikter i verden 1949-1989 med innblanding fra USA og Sovjetunionen, med utgangspunkt i deres ulike ideologiske orientering”. Jeg presenterte Koreakrigen, Cubakrisen, Vietnamkrigen og konflikten i

Afghanistan. Avslutningsvis gikk jeg inn på situasjonen i 2016, konkretisert med konflikten i Syria, og USAs og Russlands roller i denne.

Underveis i undervisningsopplegget la jeg inn noen spørsmål som elevene skulle prate/”summe sammen om” med sidemannen. Mens de pratet sammen gikk jeg rundt og lyttet og veiledet samtalene. Etter disse parvise samtalene oppsummerte klassen i plenum/helklasse.

Mot slutten av timen skrev elevene ned noen stikkord på gule lapper om hvorfor den kalde krigen tok slutt. Disse stikkordene ble notert på tavlen for bruk i den avsluttende helklasesamtalen, som repetisjon og konsolidering.

Analyse og drøfting av undervisningsopplegget i lys av teori og praksis

Målet med undervisningsopplegget var at elevene skulle få økt forståelse og kunnskap gjennom aktiv deltakelse i helklasesamtalen. Det viste seg at det kun var et fåtall (4-5 elever) som responderte på gjentakende invitasjoner til plenumsamtaler. De som svarte, gav kun korte svar på spørsmålene. Det ble heller ingen faglig elev til elev interaksjon under helklasesamtalen. Denne observasjonen er ikke unik, da det generelt er lav forekomst av samtale og dialog elever i mellom under helklassediskusjoner i norske klasserom (Klette, 2013 s. 192). Under de parvise samtalene var det imidlertid høyere aktivitet med til dels konstruktive samtaler. Målsettingen var at elevene i større grad skulle ta del i sin egen læring gjennom en diskusjon, men på grunn av lav elevdeltakelse i helklasesamtalen bar undervisningen mer preg av monolog fra min side, dog med noe innslag av spørsmål/svar, jamfør Klettes inndeling (Klette, 2013 s. 184).

I følge klassens kontaktlærer er elevene trygge på hverandre. Kontaktlæreren har imidlertid i den senere tid merket seg at elevene forholder seg mer passive i helklasesituasjoner enn tidligere. Dette stemmer overens med mine observasjoner av klassen under den tre uker lange praksisperioden. Flere av elevene virket i liten grad interessert i det som foregikk av undervisning. Klassen hadde en god kultur på å legge vekk både datamaskiner og mobiltelefoner, dermed var elevene ikke ”pålogga nettet, men avlogga undervisninga” (Krumsvik, 2013 s. 575). Distraksjon på bakgrunn av ikke-relevant nettbruk var ikke en årsak til den lave elevdeltakelsen i helklasesamtalen.

Theo Koritzinsky (2014) diskuterer undervisningsformer i samfunnskunnskap, der elevenes

egenaktivitet vektlegges som læringsfremmende. Koritzinsky mener samtidig at lærerstyrt undervisning i form av forelesning fortsatt er relevant (2014 s. 180). Han påpeker imidlertid at lærerens tradisjonelle monologpregede undervisningsform bør endres slik at den inviterer elevene til aktiv deltakelse. Dette kan gjøres gjennom ”summegrupper, små spontane rollespill og diskusjoner” (Koritzinsky, 2014 s. 181). Han påpeker også nødvendigheten av variasjon i presentasjonsformen, og nevner bruk av bilder, figurer og kart for å gjøre lærerens formidling mer variert. Selv om jeg benyttet flere av Koritzinskys elementer, slik som bruk av bilder, figurer, summegrupper og forsøk på diskusjoner, var det ikke nok til å inspirere flertallet av elevene til å delta mer aktivt.

En viktig forutsetning for læring er et godt læringsmiljø, og en av forklaringene på den lave elevdeltakelsen under helklassesamtalen kan ligge i det sosiale miljøet i klassen. Elevene er muligens ikke trygge nok på verken lærer eller medelevene sine, og velger derfor ikke å ytre seg i plenum. For å få til en god kultur for dialog og muntlig aktivitet i klassen er det viktig at alle blir med og argumentere for sine synspunkter. Selv om elevenes meninger og synspunkter i noen tilfeller skiller seg fra majoritetens syn, bør det være etablert en grunnleggende toleranse, slik at alle stemmer blir hørt. Det er klasseleders oppgave å skape en dialogkultur i klassen basert på respekt og tillit til hverandre (Solhaug, 2006 s. 240). Jeg observerte underveis i timen at elevene så litt usikkert rundt seg under helkassesamtalen. Usikkerheten kan komme av at det sosiale miljøet ikke var optimalt, og at elevene ikke var trygge nok på hverandre til å snakke fritt om sine meninger.

Den lave deltakelsen kan også komme av at de ikke kjente meg fra før. Bø og Hovdenak (2011) diskuterer i sin artikkel gode lærer-elev relasjoner som en forutsetning for læring i skolen. Deres og andres forskning viser at elever fremhever forholdet til læreren og dette forholdets betydning for læringsutbyttet. Norske elever ønsker at læreren skal se den enkelte elev, ikke kun med hensyn til det faglige, men også som et medmenneske. Elever vektlegger også lærerens kompetanse med hensyn til klasseledelse og fagdidaktikk. Bø og Hovdenak anser dette som et viktig poeng, og de viser blant annet til Marzano som hevder at gode relasjoner er en forutsetning for god klasseledelse og fagdidaktikk. ”De ser på relasjonen mellom lærer og elev som et bærende element og i stor grad avgjørende for om lærere lykkes med å styre og lede læringsaktivitetene i klasserommet” (Bø & Hovdenak, 2011 s. 73). Gode relasjoner mellom lærer og elev fører til at elevene engasjerer seg mer i aktivitetene som læreren legger opp til i undervisningen.

I mitt tilfelle er det altså grunn til å anta at elevene ville vært mer muntlig aktive under helklassesamtalen om de hadde hatt en bedre relasjon til meg som lærer og klasseleder. Gjennom fokus på både faglig og personlig støtte kan lærere oppnå en bedre relasjon til sine elever. Elever ønsker lærere som tar dem på alvor og behandler alle spørsmål fra elevene på en seriøs og respektfull måte (Bø & Hovdenak, 2011 s. 79). Avslutningsvis sier Bø og Hovdenak til at vi ikke må undervurdere bruken av humor for å bygge gode relasjoner, ei heller positive effekter av at lærere interesserer seg for hva elevene deres foretar seg utenfor skolens miljø, selv om det mange elever ønsker at lærer-elev relasjonen i hovedsak bør dreie seg om det faglige (2011 s. 80-81). Etter min vurdering ville det vært nødvendig for meg å bli bedre kjent med klassen før jeg kunne få til en bedre helklassediskusjon. Jeg måtte ha brukt tid og ressurser både på å etablere personlige relasjoner med elevene, og på å gjøre elevene kjent med meg som person og mine arbeidsmetoder.

Før jeg planla og gjennomførte mitt undervisningsopplegg fikk jeg av kontaktlærer en oppdatering på elevenes faglige nivå. Jeg fikk også vite hva de hadde vært gjennom av faglig stoff fra før av. Elevene hadde lest kapittelet i læreboka om den kalde krigen, og var godt i gang med et prosjekt hvor de sammen to og to skulle arbeide med et produkt i form av en muntlig presentasjon. Jeg antok derfor at de fleste av elevene hadde tilstrekkelig med forkunnskaper for en god helklassesamtale. Ved å aktivere elevenes forkunnskaper kan de få større læringsutbytte av det nye de skal lære. Elevene kan få økt motivasjon av å trekke på tidligere kunnskap i møtet med ny læring (Bransford, Derry, Berliner & Hammerness, 2005 s. 54). For å aktivere elevenes forkunnskaper brukte jeg bilder av kjente steder, personer og kart. Jeg viste for eksempel bilder fra Vietnamkrigen, grensen mellom Nord-Korea og Sør-Korea og av kjente personer som Mao Zedong, Vladimir Putin og Barak Obama. Elevene svarte kort og faktaorientert på hvem personene på bildene var, og viste på kartet at de hadde oversikten over land og den fysiske grensen for ”jernteppet”. Dette viste at det var mulig å aktivisere deres forkunnskaper, om enn i noe beskjeden grad.

For å planlegge et undervisningsopplegg er det viktig å ha kunnskap om hvor motiverte dine elever er for forskjellige undervisningsformer, og eventuelt hva som kan øke motivasjonen. Veileder/klassekontakt kunne fortelle at elevene i klassen tidligere var mer motiverte for alle typer undervisningsformer. Fra starten i 8. klasse og gjennom 9. klasse, var det lettere å få elevene til å delta aktivt i forskjellige undervisningsopplegg. Veileder mente at de var begynt å gå lei, og heller ønsket å fokusere på individuelt arbeid og egen faglig utvikling. Deltakelse i

klassediskusjoner og gruppearbeid var mindre populært enn tidligere. Dette samsvarer med Stortingsmelding 22 fra 2011 som viser at elevenes motivasjonen i grunnskolen synker med alderen og er på det laveste på 10. trinn. Noen elever mister lysten og presterer dårligere enn tidligere (Kunnskapsdepartementet, 2011 s. 5). Dette samsvarte til dels med min opplevelse av klassen. Jeg merket meg at med en gang det ble snakk om ulike former for gruppearbeid, kom det spørsmål om i hvilken grad og form dette gruppearbeidet ville bli gjenstand for vurdering i form av karakterer, gruppevis eller individuelt.

Motivasjon deles ofte inn i to former, indre og ytre motivasjon (Manger, 2013 s. 147). Indre motivasjon, eller egenmotivasjon, defineres som en lystbetont vilje for selve aktiviteten, der selve aktiviteten er målet i seg selv. I mitt tilfelle vil det si at om elevene i samfunnsfagklassen følte at de hadde et personlig eller faglig utbytte av å delta i diskusjonene i klassen der og da under helklassesamtalen, uten noen form for belønning. Ved ytre motivasjon er aktiviteten bare et middel for å nå et mål. Elevenes grad av innsats kan trigges av ulike former for belønning, som for eksempel ved at elevene i samfunnsfagklassen leste godt til den skriftlige prøven og jevnt over endte opp med meget gode karakterer.

Hva som motiverer den enkelte elev kan variere. Det er enighet blant forskere at både indre og ytre motivasjon er av betydning for hva som får elevene til å yte best mulig, og ofte er det en kombinasjon av indre og ytre motivasjon som fører til god innsats (Manger, 2013 s. 147). Den ene formen for motivasjon utelukker ikke den andre. Elevene kan ha stor interesse for faget, samtidig som de ønsker seg gode karakter og en god utdanning som igjen kan føre til den fremtidige drømmejobben. Motivasjon er sammensatt. Indre motivasjon kan komme som en effekt av ytre motivasjon. En elev som har fått en ytre belønning i form av en positiv kommentar fra lærer på sin innsats i en faglig aktivitet, kan på et senere tidspunkt oppleve interesse for faget uavhengig av ros fra lærer (Manger, 2013 s. 148).

Elevenes motivasjon bør også ses i sammenheng med lærer-elev relasjoner som jeg diskuterte tidligere i oppgaven. Manger (2013) legger vekt på undersøkelser som viser at lærere som er "autoritative", det vil si at bryr seg om elevene sine, samtidig som de stiller krav til faglig innsats, fører til at elevene opplever økt trivsel og motivasjon. Jeg fikk inntrykk av at mine elever først og fremst var drevet av ytre motivasjon. De virket ikke særlig interessert i faget i seg selv. Dette kan ha med alder og modning å gjøre, men også av at lærerne ikke har klart å relatere faget til elevenes ståsted og virkelighet.

For at helklassesamtalen skal fungere, og føre til læring i form av noe mer enn kun gjengivelse av fakta, er det nødvendig å reflektere over hvilke typer spørsmål klasseleder bruker som utgangspunkt for diskusjon. Spørsmålene klasseleder presenterer bør være av en slik karakter at de fører til reflekterte og gjennomtenkte svar fra elevene (Mercer & Littleton, 2007 s. 11). Dialogen utvikler seg ved at klasseleder bygger videre på elevenes svar og kommer med oppfølgingsspørsmål. Lærer bør stille åpne "hvorfor-spørsmål" (Mercer & Littleton, 2007 s. 13), og følge opp elevenes svar med; "kan du utdype dette?", "hvorfor mener du dette?". Jeg forsøkte å bygge klasseromsdialogen rundt disse prinsippene, men det hadde ikke ønsket effekt. De svarte likevel kort og kunne eller ville ikke utdype sine svar. Dette kan komme av at forholdene jeg har diskutert tidligere (relasjonen til læreren, trygghet, motivasjon) har så stor betydning at det ikke hjalp med åpne spørsmål. Jeg vil senere under refleksjonsavsnittet komme med et forslag til en lavterskelaktivitet hvor elevene får en mer personlig relasjon til den kalde krigen og dens ideologier, i håp om at dette kan motivere elevene til mer aktiv og reflekterende dialog.

I min praksisperiode kom mine medstudenter og jeg inn midt i et større prosjektarbeid om den kalde krigen, og det var litt usikkerhet omkring hva som skulle være vår rolle og del i dette opplegget. "Forelesningene" eller helklassesamtalene om den kalde krigen kom helt mot slutten av prosjektet. Elevene hadde allerede fått endel undervisning om temaet, og de var godt i gang med gruppearbeidet. "Forelesningene" var tenkt som supplerende dybdeundervisning. Vygotsky kritiserer oppstyking av undervisningen på en slik måte at elevene ikke ser sammenhengen. Vygotsky mener at vi heller bør ha en *holistisk tilnærming* til læring (Bråten & Thurmann-Moe, 1998 s. 126). Det vil si at vi bør ha fokus på å konstruere et helhetlig undervisningsopplegg, slik at elevene bedre forstår sammenhengen mellom og meningen med de ulike komponentene i undervisningsopplegget. I vårt opplegg virket dette å bare til en viss grad oppfylt. Rekkefølgen virket ikke helt gjennomtenkt. Elevene hadde vanskelig for å forstå meningen med disse "forelesningene", da de på dette tidspunktet allerede var godt i gang med prosjektets gruppearbeidsdel. Dette understøttes også av Solhaug (2006) som påpeker at undervisningen i samfunnsfag bør ha en *didaktisk rytme*. Han mener at vi som lærere må tenke på sammenhengen mellom individuelle og sosiale læringsaktiviteter, og samtidig bør fokusere på begrepsforståelse og helhetslæring (Solhaug, 2006 s. 231).

Refleksjon og forslag til forbedringer av undervisningsopplegget

I lys av at elevdeltakelsen under helklassesamtalen var lavere enn ønsket, ville jeg gjort noen

endringer i undervisningsopplegget om jeg skulle lede denne ungdomsskoleklassen igjen. Jeg ville først og fremst laget et mer helhetlig prosjekt, som gjør at elevene får et mer integrert undervisningsopplegg der de får en klar og tydelig gjennomgang av hele undervisningsopplegget i forkant.

I en revidert utgave av undervisningsopplegget ville jeg lagt inn en lavterskelaktivitet som alle kan være med på. Lærer deler elevene inn i to grupper etter hvor de bor, for eksempel nord eller sør for skolen. Klasserommet blir så delt og elevene fordelt i det kommunistiske nord og kapitalistiske sør. Videre ville jeg benyttet meg av I-G-P metoden (Helstad & Øiestad, 2014 s. 38) hvor elevene først individuelt får beskjed om å tenke igjennom hvordan deres liv ville vært i henholdsvis det kommunistiske nord eller det kapitalistiske sør. Elevene får en en følelse av hvordan det er å bli vilkårlig plassert innenfor et ideologisk system. Elevene skal deretter snakke sammen i grupper om samme tema, og avslutningsvis diskuterer elevene sine funn i plenum. Lærer går rundt og veileder elevene underveis, og om elevene ikke kommer i gang, kan lærer supplere med stikkord som vil være relevante for en ungdoms liv i de to samfunnene med forskjellig ideologi. Dette kan være tema som utdanning, valgmuligheter, demokrati, ytringsfrihet, frihet, krigsfrykt, jobbmuligheter, rettferdighet osv. Jeg nevnte innledningsvis at elever etter tiende trinn skal kunne se for seg hvordan deres virkelighet hadde blitt hvis historiske hendelser hadde utviklet seg i en annen retning enn de faktisk har gjort. Dette undervisningsopplegget gjør det enklere å oppnå læring i samsvar med dette prioriterte området i læreplanen.

Et annet aspekt ved dette undervisningsopplegget er at det har en annen tilnærming til læring. Ved at elevene ser for seg seg selv og sitt eget liv i en annen setting, er håpet at de skal bevege seg fra faktaorientert læring til mer forklaringsorientert. Heller enn å svare kort på lærens *hva/når skjedde*-og *hvem er* spørsmål om historiske hendelser og personer, skal de nå tenke seg *hvordan* livet deres ville vært i et slikt samfunn og ikke minst *hvorfor* det ville vært slik (Furberg & Rasmussen, 2012 s. 23). Elevene utfordres til å gå fra gjengivelse av fakta, til å gjennom refleksjon og diskusjon komme frem til mer forståelsesorienterte forklaringer. For elevenes læring og forståelse er det spesielt ønskelig innenfor samfunnsfagene at elevene lærer å plassere seg selv og sine erfaringer i forhold til samfunnet og verden forøvrig (Børhaug, Christophersen & Aarre, 2014 s. 34-35). Utfordringen for lærere er å konstruere læringssituasjoner der dette blir muliggjort på en god og motiverende måte.

Konklusjon

Jeg har i min semesteroppgave valgt å se nærmere på manglende eller lav elevdeltakelse i helklassesamtaler, sett i lys av min opplevelse som praksisstudent ved en ungdomsskole. Elevdeltakelse i helklassesamtaler i samfunnsfag er viktig både for elevenes læring og ut fra et demokratiperspektiv. Elevene lærer mer når de selv gjennom dialog med både lærere og medelever er aktive i sin egen læring. Dette er også viktig for opprettholdelsen og utviklingen av et demokratisk samfunn. Et liberalt demokrati trenger aktiv deltakelse fra sine medborgere for at samfunnet skal fungere og utvikle seg.

Undervisningssituasjonen som denne semesteroppgaven bygger på er en helkassesamtale som, heller enn samtale og diskusjon, bar preg av ren monolog med noen innslag av spørsmål/svar. Hvorfor blir det noen ganger slik? Svaret på dette er sammensatt. I min oppgave har jeg valgt å vektlegge noe av det som jeg mener lærere bør se nærmere på når vi skal planlegge og gjennomføre helklasseundervisning og helklassesamtaler. Det er flere faktorer jeg som klasseleder må ta hensyn til når jeg skal planlegge og gjennomføre helklasseundervisning hvor målet er at flest mulig av elevene skal delta aktivt i helklassesamtalen. Jeg har valgt å vektlegge; variasjon i arbeidsmetoder og aktiviteter, klassemiljø og sosiale relasjoner, aktivering av forkunnskaper, type spørsmål, elevenes motivasjon og et helhetlig undervisningsopplegg.

For å forbedre undervisningsopplegget foreslår jeg en grundig refleksjon av helheten i hele undervisningsopplegget om den kalde krigen, slik at elevene bedre forstår sammenhengen og meningen med de ulike undervisningsformene og de ulike stadiene i undervisningsopplegget. For økt variasjon i undervisningsopplegget mener jeg en lavterskelaktivitet med etterfølgende elevrefleksjon etter I-G-P metoden ville ført til økt elevdeltakelse og engasjement. Elevene utfordres her til å relatere sine egne liv i forhold til en annen historisk kontekst. Elevene reflekterer over hvordan deres liv vil være i et samfunn styrt av en annen ideologi. På den måten får de mer forståelsessorientert relasjon til temaet, som gir bedre læringsutbytte enn ved ren faktapresentasjon. Dette, sammen med en godt etablert relasjon til læreren og et trygt og tolerant klassemiljø, vil føre til at flere elever er aktive i helklassesamtalen.

Litteraturliste

Bransford, J., Derry, S., Berliner, D., & Hammerness, K. (2005). Theories of learning and their roles in teaching. In L. Darling Hammon & J. Bransford (Red), *Preparing Teachers for a Changing World. What teacher should learn and be able to do*. Jossey-Bass, kap 2

Bråten, I., & Thurmann-Moe, A. C. (1998). Den nærmeste utviklingssonen som utgangspunkt for pedagogisk praksis. I Bråten, I. (Red), *Vygotsky i pedagogikken*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Bø, A. K., & Hovdenak S. S. (2011). Faglig og personlig støtte: Om betydningen av en god relasjon mellom lærer og elev sett fra elevens ståsted. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 11(1)

Børhaug, K. , Christophersen, J. & Aarre, T. (2014). *Introduksjon til samfunnskunnskap: Fagstoff og didaktikk* (3. utg. ed.). Oslo: Samlaget.

Kunnskapsdepartementet (2011). *Motivasjon – Mestring – Muligheter*. St.meld. 22. 2011. Bergen: Fagbokforlaget

Krumsvik, R. J. (2013). Klasseleing i teknologitette klasserom i ungdomsskolen og den vidaregåande skulen. I R. J Krumsvik & R. Säljö (Red). *Praktisk pedagogisk utdanning. En antologi*. Bergen: Fagbokforlaget.

Fjeldstad, Dag & Mikkelsen, Rolf (2008). Samfunnsfaglig dannelse som demokratiforberedelse – konvensjon og kritikk i Arneberg og Briseid (red.): *Fag og dannning – mellom individ og fellesskap*. Bergen: Fagbokforlaget

Furberg, A., & Rasmussen, I. (2011). Faktaorientering og forståelsesorientering i elevers bruk av nettbaserte læringsomgivelser. I T. E. Hauge & A. Lund (Red). *Små skritt eller store sprang? Om digitale tilstander i skolen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk

Helstad, Kristin & Øiestad Per Arne (2014). *Klasseledelse – verktøy for ledelse og læring*. Hentet fra https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Bedre%20Skole/BS_4_2014/BS-0414-WEB_Helstad_og_Øiestad.pdf

Klette, Kirsti (2013). Hva vet vi om god undervisning? Rapport fra klasseromsforskningen. I R. J. Krumsvik & R. Säljö (Red). *Praktisk pedagogisk utdanning. En antologi*. Bergen: Fagbokforlaget.

Koritzinsky, Theo (2014). *Samfunnskunnskap: Fagdidaktisk innføring* (4. utg. ed.). Oslo: Universitetsforlaget

Manger, Terje. (2013). Motivasjon for skularbeid. I R. J. Krumsvik & R. Säljö (Red). *Praktisk pedagogisk utdanning. En antologi*. Bergen. Fagbokforlaget.

Solhaug, Trond (2006). *Strategisk læring i samfunnsfag*, i (Red) Turmo, A & Elstad, E, *læringsstrategier. Søkelys på lærernes praksis*. Oslo: Universitetsforlaget

Universitetet i Oslo (2016). *Emnebeskrivelse – PPU 3210 Undervisning og læringsforløp*
Hentet fra <http://www.uio.no/studier/emner/uv/ils/PPU3210/>

Utdanningsdirektoratet (2013). *Læreplan i samfunnsfag*.
Hentet fra <http://data.udir.no/kl06/SAF1-03.pdf>

Vedlegg: Deloppgave A og B

Vedlegg 1: Deloppgave A - Beskrivelse av klassen

Praksisskolen ligger i en vekstkommune med pendleravstand til Oslo, og elevene som sokner til skolen kommer fra relativt ressurssterke familier med god økonomi og høy andel med høyere utdanning. Praksisskolen er en ungdomsskole som er organisert som en baseskole, der hver base består av elever fra både 8. trinn, 9. trinn og 10. trinn. Lærenes kontor er også lokalisert inne på basen.

Klasse 10x består av 14 jenter og 15 gutter. Jentene er jevnt over på et meget høyt faglig nivå. Guttene er mer varierte med hensyn faglig nivå. Noen få av guttene presterer på et høyt nivå, mens hovedtyngden ligger på et middels nivå, med potensiale for forbedring. I bunnen er det tre/fire gutter som av forskjellige grunner presterer på et lavt faglig nivå.

Det er lite atferdsproblemer i klassen og klassemiljøet virker godt. Klassen og enkeltelever responderer positivt på små korrigeringer fra klasseleder. Elevene har hatt samme kontaktlærer siden de startet på ungdomskolen, og denne har en god relasjon og kontakt med elevene. Elevene virker trygge på skolen og basen, både i forholdet til medelever og lærere.

Selv om elevene har mye trening og praksis med planlagte muntlige presentasjoner for medelevene i helklasse, er de ofte passive i timene. Noen enkeltelever er aktive, og det er de samme som går igjen i hver time. Deres svar og kommentarer er som oftest veldig korte.

Vedlegg 2: Deloppgave B - plan for undervisningsopplegg

Navn:

Klasse: 10x

Dato: 31. oktober

Klokkeslett: 08:15

	Plan for undervisningen	Momenter til veiledning (egne/veileders notater)
Kontekst	10. trinn, Samfunnsfag/historie Tema: Den kalde krigen 1 undervisningstime	
Mål for arbeidet	<p><i>Kompetansemål i læreplanen:</i> Drøfte årsaker til og verknader av sentrale internasjonale konflikter på 1900- og 2000-talet. Drøfte viktige omveltingar i samfunnet i nyare tid, og reflektere over korleis dagens samfunn opnar for nye omveltingar.</p> <p>Fra utforskaren: Formulere spørsmål om forhold i samfunnet, planleggje og gjennomføre ei undersøking og drøfte funn og resultat munnleg og skriftleg. Bruke samfunnsfaglege omgrep i fagsamtalar og presentasjonar med ulike digitale verktøy og byggje vidare på bidrag frå andre.</p> <p><i>Mål for dette undervisningsopplegget</i> Gjøre elevene kjent med fagstoffets temaer og begreper gjennom lærerstyrt helklasesamtale rundt utvalgte historiske bilder og illustrasjoner.</p> <p>Dette undervisningsopplegget er tilleggs/bakgrunnsinformasjon for et tverrfaglig (samfunnsfag/norsk) prosjekt om den kalde krigen. I prosjektet skal elevene jobbe parvis med en muntlig presentasjon (Powerpoint med tekst og bilder) om samme tema.</p>	

Lærestoff	<p><i>Faglige temaer</i></p> <p>Militære konflikter i verden 1949-1989 med innblanding fra USA og Sovjetunionen, med utgangspunkt i deres ulike ideologiske bakgrunn.</p> <p>Koreakrigen Cubakrisen Vietnamkrigen Afghanistan Hvorfor tok den kalde krigen slutt? 2016? Hva nå? Syria? Russland? USA?</p> <p><i>Læremidler</i> Læreboken Matriks10 s.10-45 Historie/Samfunnsfag for ungdomstrinnet</p>	
Arbeids--- og organiseringsmåter	<p><i>Tidsbruk, organisering av elevene og arbeidsmåter (hva elevene og læreren gjør) i de enkelte sekvensene</i></p> <p>Helklassemøte med utgangspunkt i bilder og illustrasjoner. Lærer lar også elevene prate/summe sammen to og to underveis, der lærer går rundt og veileder. Mot slutten av timen skriver elevene ned noen stikkord på gule lapper om hvorfor den kalde krigen tok slutt. Disse stikkordene noteres på tavlen for bruk i helklassemøtet mot slutten av timen som repetisjon og konsolidering.</p>	
Tilbakemelding og vurdering	<p><i>Former for tilbakemelding til elevene</i> Gjennom samtale med elevene under</p>	

	<p>helklassesamtalen og når lærer går rundt når de snakker sammen med sidemann.</p> <p><i>Framgangsmåter for å få informasjon om elevenes læring</i> Gjennom hva elevene sier under helklassesamtalen, når de snakker sammen to og to og hva elevene skriver på de gule lappene.</p>	
--	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--

